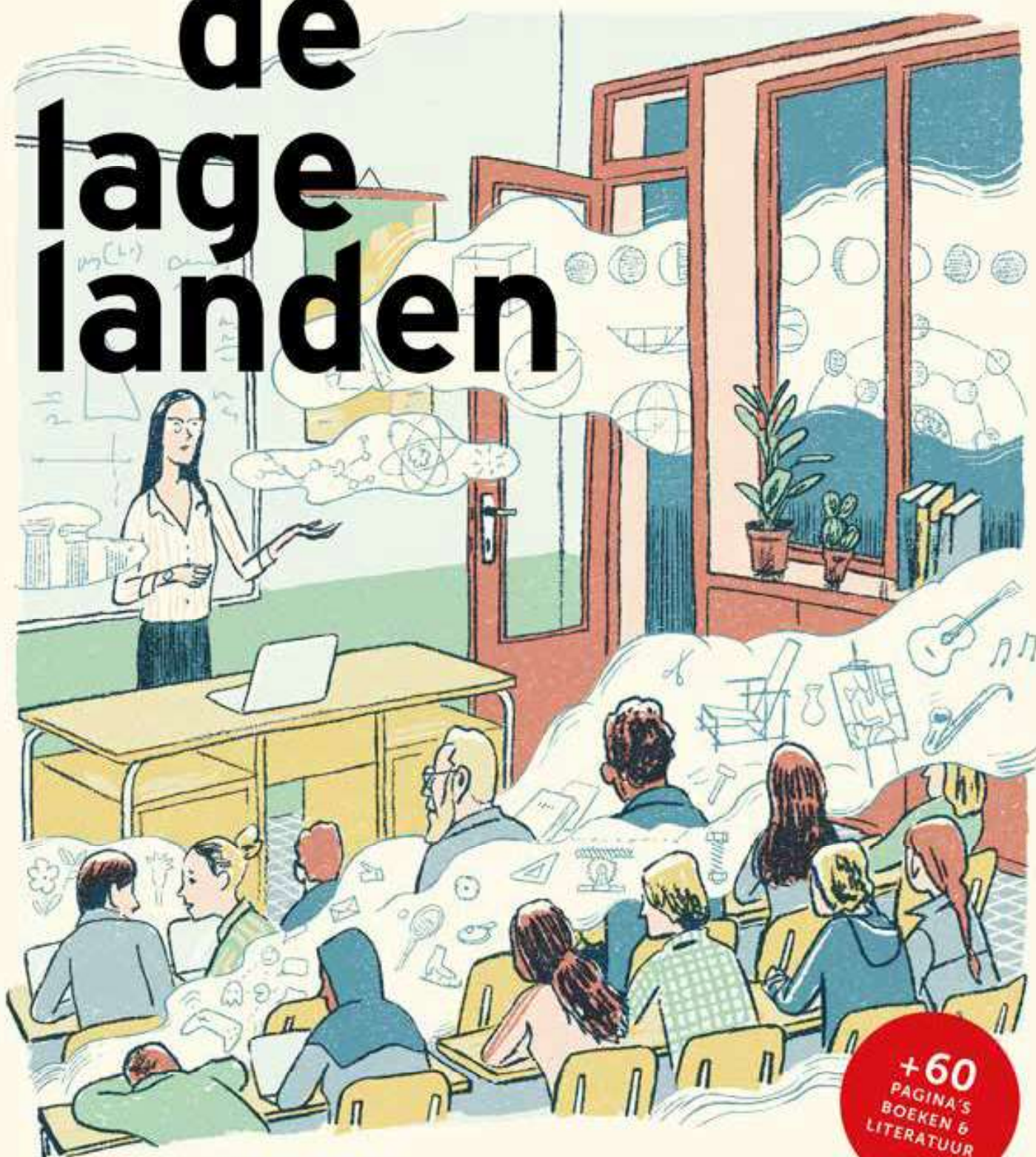

de lage landen

UITGELICHT

SCHOOL MAKEN

ZO HAALT ONS ONDERWIJS BETERE PUNTEN

DRIJVEN NEDERLANDS EN VLAAMS THEATER UITEEN?
LEVE HET ONKRUID IN DE TAALTUIN
SLAVERNIJMUSEUM PAST VOOR SCHULD EN BOETE

de lage landen

CONTEXT BIJ CULTUUR IN VLAANDEREN EN NEDERLAND

AUGUSTUS 2023

66STE JAARGANG

FEBRUARI / MEI / AUGUSTUS / NOVEMBER

8 **DE LAT MOET HOGER**
HENDRIK TRATSAERT

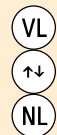
10

UITGELICHT

SCHOOL MAKEN

- 10 **'GOED ONDERWIJS
LAAT LEERLINGEN
SUCCESERVARINGEN
BELEVEN'**
Dubbelinterview met experts
Pedro De Bruyckere en
Erik Meester
VIRGINIE PLATTEAU EN MARIE-JOSÉ KLAVER

- 18 **WAT DE BUREN VAN
ELKAARS ONDERWIJS
KUNNEN LEREN**
TOMAS VANHESTE

- 26 **WE MOETEN MEER VAN
ONZE HOGESCHOLEN HOUDEN**
LODE DELPUTTE

- 34 **WAAROM HET KUNSTONDERWIJS
EEN VLUCHT NEEMT**
JASPER VAN LOY

- 42 **HOE DE NEDERLANDSE
OVERHEID ZICHZELF
BUITENSPEL ZETTE**
PIETER SLAMAN

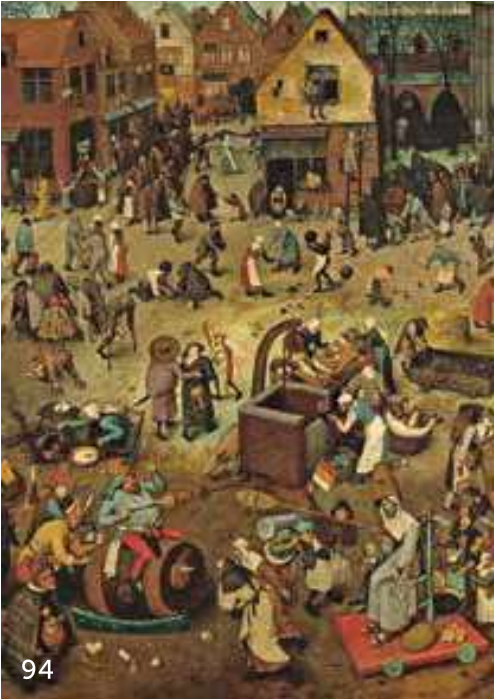
MAATSCHAPPIJ

- 48 SPANNING OP HET SPOOR**
Nederland en België blijven
twisten over de IJzeren Rijn
DAAN STOOP & TOMAS VANHESTE
- 56 LEREN LOPEN OP DRIJFZAND**
Iemand zijn van Joep Dohmen
JOHAN BRAECKMAN (RECENSIE)

GESCHIEDENIS

- 60 NEDERLANDS SLAVERNIJMUSEUM
WIL WEG VAN SCHULD EN BOETE**
LODE DELPUTTE
- 65 VADERLANDSE VERDWAZING**
De versplintering in de canons
van Vlaanderen en Nederland
ROLF FALTER
- 74 DE MAN DIE DE GRENS VAN
HET ZICHTBARE VERLEGDE**
Waarom we Antoni van Leeuwenhoek
vieren in 2023
GEERDT MAGIELS
- 80 HOE DE ROZE DRIEHOEK
EEN SYMBOOL VAN
HOMOVERVOLGING WERD**
ELWIN HOFMAN

94

100

GESCHIEDENIS

88 TOEN BALTHASAR BEKKER DE WERELD ONTTOVERDE

GUIDO VANHEESWIJCK (RECENSIE)

92 EEN WILD OM ZICH HEEN SCHOPPENDE FILOSOOF

MARNIX VERPLANCKE (RECENSIE)

94 KERKBEZOEK MET DICHTGEKNEPEN NEUS

De geuren van de kathedraal
van Wendy Wauters

SANNE HERMANS (RECENSIE)

97 BEELDEN IN OPSpraak

Meer dan een beeld van Ton Quik

CYRILLE OFFERMANS (RECENSIE)

TAAL

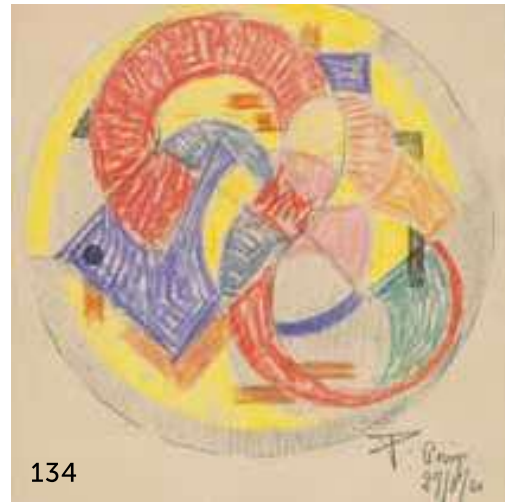
100 HET ONKRUID IS DE TARWE VAN DE TAALTUIN

MARTEN VAN DER MEULEN

106 DONQUICHOTTERIE VAN DE MODERNE TIJD

Je mag ook niets meer zeggen
van Mounir Samuel

MARC VAN OOSTENDORP (RECENSIE)

KUNST

108 TUSSEN PRAGMATIEK EN ROMANTIEK
 Vlaams-Nederlandse samenwerking in het theater
 EVELYNE COUSSENS

118 WIE IS ER BANG VOOR BOZE VROUWEN?
 KARIN WOLFS

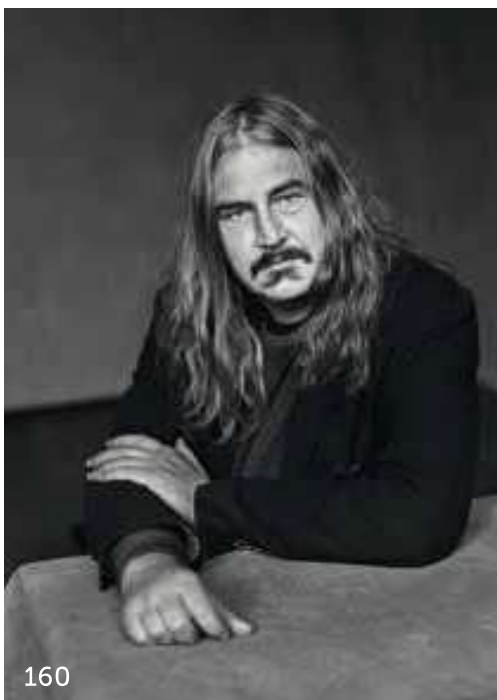
126 'HET ONDERSCHIED TUSSEN NOORD EN ZUID IS ARTIFICIEEL'
 Vlaams-Nederlandse samenwerking rond oude meesters
 WIELAND DE HOON

134 GEEN VORMEN UIT DE REALITEIT, ALSTUBLIEFT
 Jozef Peeters,
 pionier van de avant-garde
 BART VAN DER STRAETEN (RECENSIE)

138 AFREKENEN MET DE VERVREEMDING
 Opkomst, bloei en toekomst van het collectieve theater
 JOS NIJHOF (RECENSIE)

142 GRASDUINEN IN DE GOUDEN EEUW
 PAUL SCHNABEL (RECENSIE)

160

174

LITERATUUR

**146 KLIMAATBOEKEN ZOEKEN
BETEKENIS IN HET KLEINE**

FEMKE BROCKHUS

**154 JE BENT JONG EN
JE LEEST WAT**

De invloed van BookTok en Bol.com op het leesgedrag van scholieren

MAARTEN DESSING

160 MEMOIRES MET EEN PLOT

Alkibiades van Ilja Leonard Pfeijffer

MAARTEN DESSING (RECENSIE)

162 DE WEERBARSTIGE WAARHEID

De onbedoelden van Cobi van Baars

MATHIJS SANDERS (RECENSIE)

164 HUISJE, BOOMPJE, BOEKJE

Net echt van Saskia De Coster

LIESBETH D'HOKER (RECENSIE)

**168 ALLE GEZICHTEN VERVORMEN
ONDER GEWELD**

Dat beloof ik van Roxane van Iperen

ILSE VAN OOSTEN (RECENSIE)

170 HET GAAT NIET OM WIE WE REDDEN

De schoft van Marente de Moor

MAARTEN DESSING (RECENSIE)

172 HERINNEREN OF MEEMAKEN?

Tiemen Hiemstra schotelt je een duivels dilemma voor in *W.*

DIRK VANDENBERGHE (RECENSIE)

174 DE BODEM TREKT AAN ALLES

De kuil van Laura van der Haar

ANNE VAN DEN DOOL (RECENSIE)

Lees meer op
www.de-lage-landen.com

DERBY DER LAGE LANDEN

- 176 CRISIS? HOEZO CRISIS
IN HET LEESONDERWIJS?**
De machteloze vrolijkheid van
neerlandicus Jos Joosten
ALEID TRUIJENS (RECENSIE)
- 178 TUSSEN BEVLOGENHEID
EN AFVAL**
Vlerk van Idwer de la Parra
KOEN VERGEER (RECENSIE)
- 180 DE VEERKRACHT VAN
EEN VOGEL**
Twee bundels van
Mattijs Deraedt
LISA ROOIJACKERS (RECENSIE)
- 182 EEN VERSTEENDE BLOEMLEZING**
Canon van de Nederlandse poëzie
van Paul Claes
MARIE-JOSÉ KLAVER (RECENSIE)

- 186 LELYLAND**
ANOUK VAN KAMPEN
- 187 GROETEN UIT LELYSTAD**
HERR SEELE

-
- 188 MEDEWERKERS AAN DIT NUMMER**
- 190 COLOFON**
- 191 STEUN & MECENAAT**

DE LAT MOET HOGER

Er is een prozaïsche reden om goed onderwijs belangrijk te vinden: je brengt statistisch gezien veel tijd van je jonge leven op de schoolbanken door. Tijdens je vormende jaren kan die tijd maar beter zinnig worden ingevuld. Het is immers bekend – dit is minder prozaïsch – dat zinvol werk de sleutel tot je identiteit vormt en tevredenheid schept met wie je bent en wat je doet. Voor je opleiding geldt hetzelfde, want laat die nu net de kans verhogen op dat boeiende werk.

Vandaag zijn er redenen tot ongerustheid omtrent dat onderwijs: België en Nederland zakten het voorbije decennium op de OESO-lijst van het opleidingsniveau per land. Dan heb je nog de PIRLS-resultaten naar leesvaardigheid in het vierde leerjaar: dramatisch, vooral in Vlaanderen. Ik wilde er onwillekeurig niet aan denken dat ik in het zesde leerjaar elke week een opstel moest schrijven, maar deed het toch. Met een vorm van uitgestelde dankbaarheid.

Dan is er het lerarentekort, er is afnemende taalvaardigheid en er is minder maatschappelijk draagvlak voor kennisoverdracht en de maatstaven die men daarbij mag hanteren. Lees ook: als de ouders vinden dat het anders moet, is de leraar of de school vaak de pineut. Ik heb maar zelden kennis genomen van zo'n houding als het gaat over het nut van politie of brandweer.

Onderwijs is een veelkantig fenomeen en dus zijn de problematieken dat ook. In ons uitgelichte dossier 'School maken' leggen we er enkele onder de loep. Een Nederlandse en een Vlaamse onderwijsexpert zeggen in het openingsartikel als uit één mond: kennis, kunde en basisvaardigheden verdienen een herwaardering. De lat moet dus omhoog. Tegelijk zijn ze niet blind voor de snel veranderende samenleving: "Onderwijs kan niet compenseren voor alles wat misloopt in de maatschappij. Maar scholen hebben wel de morele plicht om het te proberen."

Je leest ook een pleidooi voor de hogescholen, waar praktische kennis en handvaardigheden evenzeer aan een herwaardering toe zijn – niet alleen theoretische kennis telt. De toeloop in het kunstonderwijs in Vlaanderen is een teken des tijds: het is een positieve keuze geworden. Het dossier 'School maken' besluit met een historisch stuk op Nederlandse leest: de overheid heeft zichzelf op een te grote afstand van het onderwijs geplaatst, en dat heeft ernstige gevolgen.

Je zult mij alvast niet vinden in het kamp dat de overheid onmiddellijk met de vinger wijst. Alle tenoren moeten meewerken, dus ook de ouders, schooldirecties, de uiteenlopende onderwijsvormen, de media en de politiek. Er is een groeiend bewustzijn dat

Ik stel voor om in minstens één grote stad een Standbeeld voor de Onbekende Leerkracht op te richten

onderwijs opnieuw prioriteit nummer één moet worden De complexiteit van de materie mag een daadkrachtig beleid met een overeenkomstig budget niet in de weg staan. Het gaat over onze toekomst en de bouwstenen die daarvoor nodig zijn. Vrijwel iedereen herinnert zich wel een leraar of onderwijzer (m/v), die je de liefde voor en het nut van een bepaald vak bijbracht. *“Il faut cultiver notre jardin.”* Laten we onze tuin cultiveren en ons concentreren op wat beter kan, stelde het hoofdpersonage Candide filosofisch in de beroemde roman van Voltaire. Zijn oproep beantwoorden doe je niet alleen. Ik stel voor om in minstens één grote stad op het centrale plein een Standbeeld voor de Onbekende Leerkracht op te richten. Hij/zij is het die ons mee heeft opgetild.

Het onderwijsdossier beslaat slechts een vijfde van dit nummer. Je treft er opnieuw een plejade van rijk gestoffeerde artikelen in aan. Of het nu gaat om een vergelijking tussen de Nederlandse en de Vlaamse canon (met de polemische titel ‘Vaderlandse verdwazing’) of tussen het Nederlandse en het Vlaamse theater, en hoe die nader tot elkaar kunnen komen (maar dat niet altijd doen). Over waarom de IJzeren Rijn zijn rails niet vindt. Over bang zijn voor boze vrouwen in de kunsten, en waar die angst vandaan komt. Let ook op de stukken over de staat van de literatuur. Het artikel over hoe jongeren aan informatie over boeken komen, is veelbetekenend en sluit aan bij het uitgelichte dossier.

De speciale editie in boekvorm die ik in het vorige nummer aankondigde, zag inmiddels het licht onder de titel *De Lage Landen anno 2050. Een verleden met toekomst*. Op 22 juni, bij het Nederlandse staatsbezoek aan België, overhandigde ik het boek aan beide vorstenparen. Dankzij enkele van onze beste pennen bevat deze bundel genoeg stof tot nadenken over de toekomst van België en Nederland, mét een terugblik op het al dan niet verenigde verleden van de twee landen. Laten we hopen dat niet alleen onze achterban die boodschap tot zich neemt, maar ook de beleidsmakers.

Wie al abonnee is, kreeg dit mooie kleinood als een getrouwheidsbonus in de bus. Wie zich voor 1 oktober abonneert, krijgt het boek erbovenop. Omdat huidige en toekomstige lezers ons genegen zijn. Zeg nu zelf: dit klinkt toch als het perfecte idee om een vriend of vriendin blij te maken?

HENDRIK TRATSAERT
HOOFDREDACTEUR

WE MOETEN MEER VAN ONZE HOGESCHOLEN HOUDEN

Er hangt een crisisgevoel in de hogescholen, in Vlaanderen zowel als in Nederland. Want hoe degelijk hun opleidingen ook zijn, hogescholen moeten vechten: voor centen, voor studenten, voor waardering. Hoe valt het tij te keren?

LODE DELPUTTE

In het academiejaar 2022-'23 waren in Vlaanderen bijna 144.000 studenten ingeschreven aan 13 hogescholen die alles samen 199 studierichtingen aanboden. In Nederland trokken bijna 478.000 jongeren naar 36 hogescholen met 403 verschillende opleidingen.

Van biotechnologie over digital arts tot nautische wetenschappen: noem het en je kunt ervoor studeren. Hogescholen leveren praktijkgerichte professionals af die tot in de hoogste regionen van economie en samenleving hun weg vinden. Of het nu om privébedrijven gaat, overheden, ziekenhuizen of scholen: allemaal doen ze een beroep op de kennis en vaardigheden van mensen met een hogeschooldiploma.

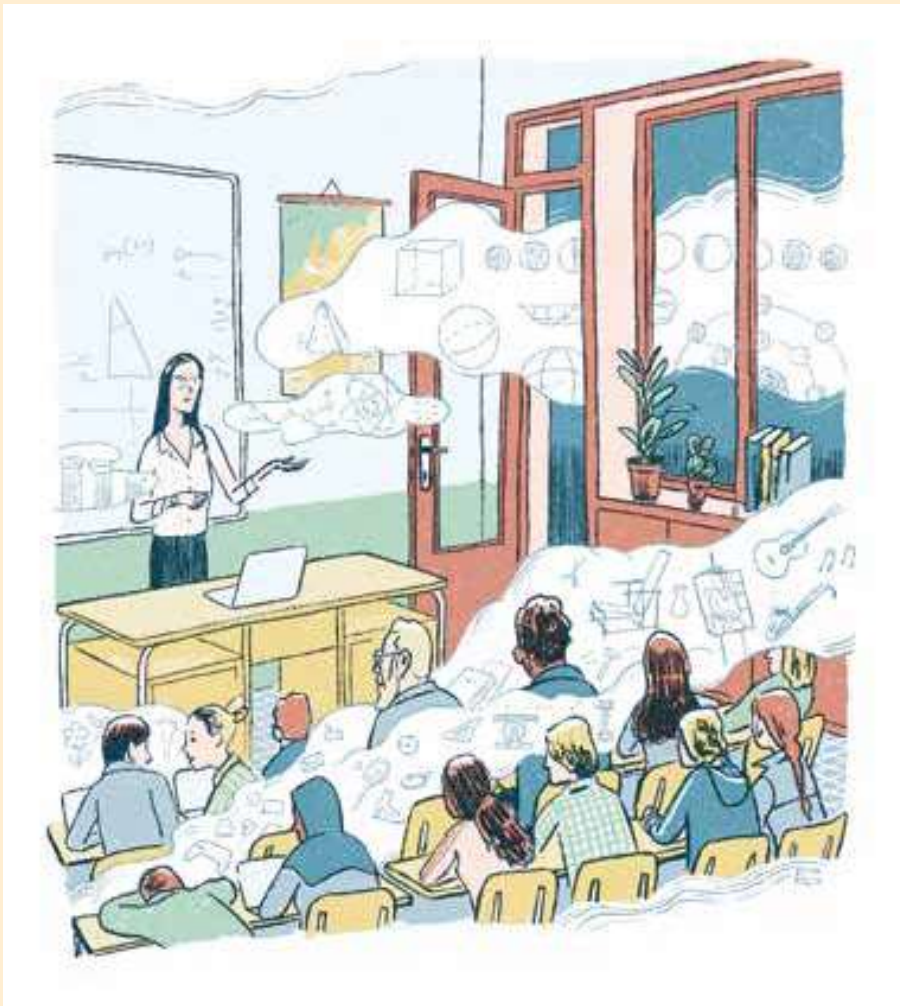
Om maar te zeggen: de toekomst van onze welvaart is eraan gelegen. Met zo'n biotoop moet je dus slim en weloverwogen omspringen.

Precies daarom is het zorgwekkend dat boven de Nederlandse en Vlaamse hogescholen een waas van crisis hangt. Niet hun attractiviteit en prestaties zijn in het gedrang, nóg niet, wel de prioriteit die ze van overheidswege genieten. Klarheid over hun onderlinge verhoudingen en aanbod, hun relatie tot de universiteiten en, toch wat Vlaanderen betreft, hun financiering: in hogescholenland lopen de zaken minder lekker dan zou kunnen.

BESPAREN, BEZUINIGEN

Neem het terreinbezoek dat Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts (N-VA) op 23 mei aan Gent bracht. Bij zijn aankomst lieten studenten en personeel van Universiteit Gent (UGent), Hogeschool Gent (HOGENT) en Arteveldehogeschool hun ongenoegen blijken met spandoeken en een enkele lijkst. De centen volgen niet, betoogden ze, het is alles besparen wat de klok slaat.

Hoewel Weyts repliceerde dat hij in de huidige regeerperiode tweehonderd miljoen euro netto uitgetrokken heeft voor het hoger en universitair onderwijs, berekende de socialistische onderwijsvakbond ACOD dat sinds de invoering van het financierings-

© Stijn Felix

decreet in 2008 de financiering per student teruggevallen is van 9.580 naar 7.460 euro per jaar.

De Vlaamse Hogescholenraad (Vlhora) beaamt de trend. In een intern rapport dat *De Standaard* kon inkijken, stelt de raad een brede kloof vast tussen het groeiende aantal inschrijvingen, plus vijftien procent in het academiejaar 2022-23, en de toename aan middelen, met hoop en al twee procent.

Dan is het inmiddels beter gesteld in Nederland: toen zowel wetenschappers, docenten als studenten van hogescholen en universiteiten zeiden een dalende kwaliteit van het “krakende” hoger onderwijs te vrezen, het gevolg van jarenlange bezuinigingen, stelde onderwijsminister Robbert Dijkgraaf (D66) zijn plan voor. Over een periode van tien jaar wil hij “noodzakelijke en achterstallige investeringen” doen voor een bedrag van vijf miljard euro.

VERSNIPPERING, VERSPILLING

Maar hoezeer hoger onderwijs ook staat of valt met geld, de obligate ándere vraag luidt of het door de overheid ter beschikking gestelde budget wel optimaal besteed wordt.

In een artikel dat hij in eigen naam schreef voor het tijdschrift *Samenleving en Politiek* klaagt docent en onderzoeker Jan Van Hee (Arteveldehogeschool) een “versnippering” aan die leidt tot “een groeiende complexiteit, een verspilling van middelen, lage performantie, een extreem duur onderwijsmodel en een verbrokkeling van expertise en talent”.

Het bewuste artikel dateert dan wel van 2019, desgevraagd blijft Van Hee bij zijn standpunt: “Dat de structurele onderfinanciering een feit is, dat weten we. Onze basisdienstverlening staat onder druk, onderzoekers en docenten werken zich kapot. Maar we moeten ook durven te kijken naar de interne keuzes van hogescholen: er gaat handenvol geld naar omkaderende diensten, centen die beter naar onze kerntaken kunnen gaan.”

Dan is Nederland stukken efficiënter, zegt Van Hee. Hij verwijst naar de Coöperatie SURF, waarin de landelijke hogescholen hun backoffice gecentraliseerd hebben, veeleer dan energie en middelen te investeren in één beheerssysteem per instelling – het Vlaamse model. “Daar ben ik gewoon jaloers op.”

“Of neem de marketing: met belastinggeld worden blitse folders gedrukt en vlaggen geplant”, gaat Van Hee verder, “want de concurrentie is groot. Wie niet in marketing investeert, telt minder inschrijvingen. Maar is het wel normaal dat je in één stad, in naam van een achterhaalde visie op vrijheid van onderwijs, aan meerdere hogescholen en universiteiten een lerarenopleiding kunt volgen? Waarom gaan we daar niet voor één opleiding met topdocenten? Waarom maken wij de keuzes niet die ze in Nederland wél maken, met hogescholen die vooral inzetten op een gespecialiseerd eigen aanbod, in plaats van *alles* aan te bieden?”

KWANTITEIT, KWALITEIT

Het is een oud zeer: Vlaamse hogescholen krijgen de kritiek te veel “meer van hetzelfde” in de aanbieding te hebben – méér vroedvrouwen, méér verpleegkundigen, méér leerkrachten of journalisten – en zo steeds vaker op kwantiteit in te zetten, veeleer dan op kwaliteit. Al zit ook daar de financiering voor iets tussen, en die hangt in grote mate af van aantallen: het aantal inschrijvingen, het aantal in- en uitstromers ook.

Toch betwist de bekende onderwijsconsultant Dirk Van Damme dat er van “ongebreidelde concurrentie” sprake zou zijn als gevolg van een “doorgeschoten financieringsmodel”. “Het is een moeilijke balans, dat spreek ik niet tegen, maar een zekere concurrentie is niet slecht, net zomin als concurrentie per se kwaliteitsverlagend werkt.”

Van Damme, die in 2008 zelf het huidige model mee ontwierp, herinnert eraan dat de vorige regeling op de schop moest omdat ze net “disfunctioneel” geworden was en “in het nadeel van de onderwijsinstellingen speelde”.

“Sowieso gaat een financieringsmodel gemiddeld maar twintig jaar mee”, vult Van Damme aan. “Dat zien we in Nederland ook, het is een slingerbeweging waar alle landen mee worstelen. Want van welke factoren laat je je financiering afhangen? Van studententallen? Van in- en output? En welke risico’s op perverse neveneffecten loop je bij elk model?”

Vlaamse hogescholen krijgen de kritiek te veel van hetzelfde aan te bieden

Het is anders niet dat Van Damme géén kritiek heeft. Of zoals hij in een tweet op 23 februari schreef: “De ongebreidelde groei van het hoger onderwijs wordt economisch en maatschappelijk disfunctioneel. De idee dat steeds meer hoger onderwijs per definitie positief is, is één van de grootste misvattingen vandaag.”

Niet de financiering neemt Van Damme op de korrel, wél het risico dat de huidige, bij uitstek outputgedreven werkwijze tot een wildgroei aan opleidingen leidt. Dat kan de deur openzetten voor te makkelijk haalbare diploma’s. “Aan één hogeschool met diverse vestigingsplaatsen kun je éénzelfde welbepaalde opleiding geven in plaats van meerdere; het bestaande aanbod moet rationeler.”

Ja, maar té groot geloof in rationalisatie is ook niet goed, waarschuwt Machteld Verbruggen, voormalig algemeen directeur van de Thomas More Hogeschool en daar nog altijd actief als onderwijsexperte. “De opleidingen die je zou moeten sluiten omdat ze te klein en zogezegd niet rationeel zijn, blijken bijna altijd knelpuntopleidingen, vaak in de technische of zorgsector.”

Volgens Verbruggen onderschatten we ook dat “bij een aanzienlijk deel van de bevolking nabijheid belangrijk is voor studiekeuze: als een opleiding niet langer in de buurt wordt aangeboden, wordt ze veel minder gevolgd. Het is niet voor niets dat hogescholen in minder bevolkte gebieden, in West-Vlaanderen, Limburg of de Kempen, net die kleinere opleidingen proberen open te houden. Die regio’s hebben daar nood aan.”

Rationalisatie, synergiën en fusies: allemaal goed en wel, herhaalt Verbruggen, maar die mogen geen doel op zich worden. Te verstaan: vandaag zijn ze dat vaak wel. “Het gaat altijd over schaalvoordelen, maar in een onderwijscontext zijn er minstens zoveel schaalnadelen. We weten intussen dat succesvolle onderwijsinstellingen niet te groot mogen zijn omdat je anders bestuurlijke problemen krijgt: te veel managementlagen, te veel overhead.”

MASSIFICATIE, OVERKWALIFICATIE

Er stelt zich nog een ander probleem, dat vooralsnog minder hard het nieuws haalt: te veel jongeren die daar ongeschikt voor zijn of geen behoefte aan hebben, worden richting masters geduwd, een gevolg van onze hang naar sociaal prestige via “toon-aangevende” opleidingen. In Vlaanderen is liefst de helft van alle jongeren in de leeftijdsgroep 25-34 jaar houder van een diploma hoger onderwijs.

“Dat is een nodeloze massificatie die niet past bij het kwalificatieprofiel dat ons land nodig heeft”, zegt Dirk van Damme. “Door overscholing blijkt twintig procent van de

Machteld Verbruggen: ‘We overschatten theoretische kennis, en ook de arbeidsmarkt doet eraan mee’

werknemers bovendien te hoog opgeleid voor de baan die ze uitoefenen. Op die manier verdringen we natuurlijk onze laag- en middelgeschoolden uit de arbeidsmarkt.”

“We verlenen te veel status aan masteropleidingen”, beaamt Verbruggen. “We overschatten theoretische kennis, en ook de arbeidsmarkt doet eraan mee. Een bachelor die hoort dat hij met een master driehonderd euro per maand meer verdient? Die doet er een master bij!”

Onze obsessie met rang en stand is een probleem dat Nederland nog meer lijkt te treffen dan België: daar maakten hogere beroepsopleidingen (hbo) de voorbije jaren een kleine leegloop mee, omdat iedereen per se naar het sociaal zoveel hoger aangeschreven universitair onderwijs wil.

“De universiteit zou hoger en beter zijn dan het hbo”, klaagt ook Philippe Raets, voorzitter van de Noord-Brabantse Avans Hogeschool, aan in een recente column. Daarin bouwt hij voort op een artikel in *Trouw* dat een “imagoprobleem” ontwaarde bij de Nederlandse hogescholen. “Alsof het ene de eredivisie is en het andere de Keuken Kampioen Divisie (*eerste divisie in Nederland, vergelijkbaar met tweede klasse in België, LD*). Onterecht, die vergelijking met het voetbal!” En nog: “Hbo en universiteit zijn veel meer sporten die weliswaar op elkaar lijken, maar toch verschillend zijn.”

“Er is verregaande complementariteit, en die moeten we beter uitspelen”, zegt Koen Goethals, directeur van HOGENT. “Zowel de hogescholen als de arbeidsmarkt zijn er vragende partij voor, en zelf hebben we daar al belangrijke stappen in gezet, zowel voor partnerschappen tussen hogescholen onderling als tussen hogescholen en universiteiten.”

Wie zich volgend jaar bijvoorbeeld inschrijft voor HR management aan HOGENT, zal een stuk van zijn parcours aan de Arteveldehogeschool of aan het Brusselse Odisee moeten afleggen, goed voor een totaal van honderdtachtig studiepunten. UGent en HOGENT werken dan weer aan rits- of gemeenschappelijke trajecten in de opleidingen logopedie, audiologie en orthopedagogie.

Goethals, die beklemtoont dat hogescholen net als universiteiten aan onderzoek doen, zegt dat “geslaagde samenwerking meer beloond moet worden. Dat is veel beter dan een systeem van hyperconcurrentie waarbij de ene hogeschool middelen afneemt van een andere, die het vaak al lastig heeft.”

Toch betwist Goethals, oud-docent moleculaire genetica aan UGent, de perceptie als zou er sprake zijn van een wildgroei aan soortgelijke of elkaar overlappende opleidingen. “Voor de periode 2015-2022 hebben de hogescholen op eigen initiatief een moratorium ingevoerd op nieuwe opleidingen. Die scholen zijn trouwens al jaren aan

Studenten op een campus van de Noord-Brabantse Avans Hogeschool. Voorzitter Philippe Raets bestrijdt het idee dat de universiteit beter zou zijn dan de hogeschool © Avans

het rationaliseren. De Vlaamse Hogescholenraad werkt nu aan een programmatie-model. Dat voert een verwantschapsanalyse uit tussen verschillende opleidingen, op basis van de maatschappelijke behoeften en gewenste competentie. Zo wordt een buitensporig aanbod onmogelijk.”

WATERVAL, VANGNET

Discussiëren over aanbod en financiering, het is een noodzakelijke oefening, maar als puntje bij paaltje komt luidt de vraag vooral welke visie de Vlaamse overheid op hoger onderwijs heeft. “Ik stel vast dat die nog altijd erg hiërarchisch is”, zegt ook Goethals. “We blijven een nefast watervalmodel hanteren, zowel in het secundair als in het hoger onderwijs. Daardoor dreigen professionele bachelors een vangnet te worden voor gezakte universiteitsstudenten. De push die jongeren van hun omgeving krijgen om toch maar universiteit te doen, is erg contraproductief.”

In dat verband: zitten alle studierichtingen die universiteiten vandaag aanbieden daar wel op hun plaats? Voor Dirk Van Damme is het antwoord neen. “Neem de leraaropleiding, die moet praktijkgerichte competenties aanbieden. Daar heb je geen academisering of master voor nodig, een driejarige opleiding aan een hogeschool is veel meer geschikt.”

Maar waar ze ook afstuderen, zowel in Vlaanderen als Nederland hebben we uitstekende onderwijsprofessionals nodig – zie de afglijdende prestaties voor lezen en rekenen in de basis- en secundaire scholen, zie de noodkreten die ook hogeschool- en universiteitsdocenten daarover de wereld insturen. De vrees is gegrond dat ons hoger

Dirk Van Damme: ‘Misschien moeten we een ideaal evenwicht vinden tussen private en publieke financiering. Dat is voor mij geen taboe’

onderwijs, dat internationaal nog altijd in de top of subtop meedraait, gauw genoeg in hetzelfde bedje ziek wordt.

“Aan kwaliteit boeten onze opleidingen niets in, wel stellen we vast dat er meer dan vroeger geremedieerd moet worden, met name op taal”, zegt Koen Goethals. “Zoals ze met elkaar en met universiteiten moeten samenwerken, zo moeten hogescholen ook de band met secundaire scholen aanhalen. Te veel studenten zitten in de foute richting, waardoor we een hele generatie dreigen te verknoeien.”

In Zwitserland en Duitsland, volgens veel experts dé Europese top voor niet-universitair hoger onderwijs, bestaat veel meer maatschappelijk respect voor beroepsopleidingen, terwijl het beleid er in Vlaanderen en Nederland op neerkomt dat richtingen voor degelijk geschoolde technici stiefmoederlijk behandeld worden, nog altijd. Net daarom is het funest dat de Vlaamse overheid de zo succesvolle graduaatsopleidingen drooglegt, klagen hogescholen.

“Achtienjarigen die anders nooit voor hoger beroepsonderwijs zouden hebben gekozen, doen dat vandaag wel dankzij de graduatoren”, stelt Koen Goethals. “Ook mensen die klappen gekregen hebben in het leven, maar de ambitie hebben om de draad weer op te nemen, vinden daar hun weg.”

“Hogescholen moeten hun al krappe middelen spreiden doordat de overheidsfinanciering voor graduatoren tekortschiet”, bevestigt Jan Van Hee. “Terwijl het vaak om kwetsbare studenten gaat, veelal met een migratieachtergrond.” Goethals waarschuwt: “Vlaanderen moet hard oppassen dat het niet in gezond weefsel gaat snijden. Voor veel mensen is onderwijs een kost, maar neen: het is juist een investering in de toekomst.” “Misschien moeten we een ideaal evenwicht vinden tussen private en publieke financiering”, suggereert dan weer Dirk Van Damme. “Zo werkt het ook in Zwitserland en dat is voor mij geen taboe.”

ZUSTER, PARTNER

Zo duidelijk is het wel, de maatschappelijke, economische én politieke waardering voor hoger niet-universitair en hoger beroepsonderwijs moet fors naar omhoog, zoals ook de middelen moeten volgen.

Heeft Vlaanderen de bocht nog niet gemaakt, dan ligt Nederland ook daar een armlengte voor, toch als we Robbert Dijkgraaf op zijn intenties mogen geloven. Bij

de opening van het academiejaar 2022-23, eind vorige zomer, zei de onderwijsminister dat hij Nederland “van een trap- naar een waaiermodel” wil zien evolueren, “met waardering voor de volle breedte aan opleidingen, van praktisch naar theoretisch. Alle zijn van even grote maatschappelijke waarde en waardering.”

“Die fixatie op de disfuncties van onze hogescholen is onterecht”, besluit Machteld Verbruggen. “Ik volg in deze de Utrechtse oud-rector Bert van der Zwaan. Die pleitte voor meer geld, meer aanzien en bijgevolg meer kwaliteit voor de hogescholen. Voor beroepsopleidingen valt het onderwijs daar per student goedkoper uit dan aan de universiteit. De overheidsmiddelen renderen er meer, en ook de match met het bedrijfsleven blijkt beter.”

“De universiteit is onze moeder niet”, besluit Koen Goethals, “ze is onze zuster en partner. De hogescholen zijn een te belangrijke sector om van het beleid de boodschap te krijgen dat ze zichzelf maar moeten beredderen.”